

Kvindehistorisk kildegennemgang af Bibliotheca Danica

vol. I

PÆDAGOGIK

Udarbejdet i forbindelse med forskningsprojektet:
Visibility; Women in Politics, Religion and the intellectual Sphere,
ca. 1400-1800.

af Mathilde Sonne.

Med støtte fra Carlsbergfondet.

CARLSBERG
FONDET

Indhold

Introduktion	3
Pædagogik	4
Pædagogik	4
Om Opdragelse og Undervisning i Almindelighed. Undervisningsmetoder.....	4
Den indbyrdes Undervisning med de dertil henhørende Lærebøger.....	4
Den kvindelige Opdragelse.....	4
Danske Læsebøger for Børn.....	4
Moraliserende, belærende og underholdende Læsning for Børn.....	4
Enkelte Skrifter	4
FORKLARING OVER DE VIGTIGSTE BRUGTE FORKORTELSER.....	6

Introduktion

Nedenstående oversigt er udarbejdet på baggrund af *Bibliotheca Danicas* fortegnelse over dansk litteratur fra perioden 1485 til 1830. Dette dokument dækker Pædagogiksektionen fra fortegnelsen, som kan findes i bd. I af *Bibliotheca Danica*. Kildematerialet i denne sektion omfatter pædagogiske skrifter om opdragelse af piger såvel som moderens rolle som børneopdrager. Det rummer værker om pigers uddannelse samt læsebøger og belærende børnelitteratur rettet specifikt mod piger. Derudover finder man også flere moraliserende og underholdende fortællinger for børn, ofte skrevet af kvindelige forfattere.

Udvælgelsen af kilder til oversigten bygger på en bred vurdering af potentiel relevans for kvindehistorisk forskning. Læsningen har især haft fokus på temaer som køn, ægteskab, seksualitet, graviditet, moderskab, opdragelse og ikke mindst værker forfattet af kvinder. Værkerne er udvalgt på baggrund af en vurdering af titel og forfatternavn, hvilket betyder, at værker med kvindehistorisk indhold, men uden tydelige indikatorer herpå i titel eller forfatternavn, kan være udeladt. I visse tilfælde kan det være relevant at konsultere originalbindet for at undersøge, om der findes yderligere relevante tekster, som ikke er medtaget her, fordi titlen ikke umiddelbart signalerer relevans. Over- og underoverskrifterne følger *Bibliotheca Danicas* egen kategorisering af kilderne. Ønsker man at gå i dybden med en bestemt overskrift, kan man derfor finde det tilsvarende afsnit i den oprindelige fortegnelse. Værkernes titel er gengivet i den originale ordlyd fra *Bibliotheca Danica* inkl. forkortelser m.m. En forklaring over de vigtigste anvendte tegn og forkortelser kan findes bagerst i oversigten.

[Alle bindene kan tilgås online via Det Kgl. Bibliotek her.](#)

Pædagogik

PÆDAGOGIK

Om Opdragelse og Undervisning i Almindelighed.

Undervisningsmetoder

Rousseau, Jean Jacques, Emil eller om Opdragelsen. Bragt i Udtog og oplyst med Anmærkninger af Chr. Aug. Struve. Oversat af Christlieb Buch Hallager. Kbh. 1801. — Samme Bog med Titel foran den anførte: Haandbog i Opdragelse for Mødre og Børnevenner efter Rousseau, af C. A. Struve. Oversat af C. B. Hallager. Kbh. 1801.

Nogle Grundregler ved den tidligste Opdragelse. Uddrag af en Moders Tanker og Erfaring. Udg. ved L. Holst. Kbh. 1812. P.

Den indbyrdes Undervisning med de dertil henhørende Lærebøger

Fester, Jørg. Klausen, A B C Stave og Læsebog med Hensyn til indbyrdes Underviisning for de første Begyndere. En Hjelpebog for Mødre, som inden deres Børn kunne komme i Skole, ville lære dem at læse. Kbh. 1828. P.

Den kvindelige Opdragelse

de la Mothe-Fenelon, François de Salignac, Om Pige børns Opdragelse. Oversat af Johanna Maria Gamst, sal. Weydes. Kbh. 1776.

Danske Læsebøger for Børn

Rasmussen, Thom., Indledning til flere Kundskaber i Form af Læsebog for den danske og norske Ungdom. Kbh. 1793. [Med Træsnit.] — Udg. paa nye af hans efterladte Enke Elisa Rasmussen. Sst. 1801. [Med kobberst. Vignet paa Titelbl. Ingen Træsnit.]

Pigespeilet. Læsebog for Pige børn i Almueskolerne efter Justus Gottfr. Reinhard af Peter Thonboe. 2. omarb. Opl. Kbh. 1807.

Funke, Carl Phil., Læsebog for Pige børn eller Underviisning i de Videnskaber og Færdigheder, der ere nødvendigst for velopdragne Fruentimmere. Fordansket af Jo. Werfel. 1—2. Bind. Kbh. 1802—3.

Foersom, Pet., Læsebog for Døttreskolen. 1. Deel for nederste Klasse. Kbh. 1813. — 2. D. for Mellem-Klasser. Sst. 1814.

Moraliserende, belærende og underholdende Læsning for Børn

Enkelte Skrifter

de Beaumont, Marie le Prince, Magazin for Børn, efter den franske Original oversat og til de Danske Læserinders egentligere Brug indrettet ved Jo. Chr. Schønheider. 1—4. D. Kbh. 1763 — 64. [Med 1 Kobberst.]

de Beaumont, Marie le Prince, Magazin for den tilvoxende Ungdom. Oversat af det Franske [ved Carl Adolph Busch]. 1—4. D. Kbh. 1780—81. [Med kobberst. Titelvign.]

Fortællinger ved Hendes Majestæt Keiserinden af Rusland. Tilligemed Sønnen, et Efterspil for Børn af Chr. Fr. Sander. Oversatte af det Tydske ved Erasmus Gunnerus. Kbh. 1784. [Med 1 kobberst. Blad.]

[v. Reventlow, Friederikke Juliane], Børneglæder eller Skole-Underviisning i Samtaler. 1. B. 1. Hefte. Af det Tydske ved Ped. Nic. Nyegaaed. Kbh. 1796. [Mere udkom ikke.]

- Wollstonecraft, Marie, Fortællinger for Børn. Oversat. Kbh. 1798. [Paa Indholdsfortegnelsen læses: Fortællinger for Børn efter Wollstonecraft og Salzman ved Kruse.]
- Hedefaard, Jo. Chr., Kirsten og hendes Børn. En Landsbye-Scene for Børn, omarbejdet efter den engelske Original: Virtue in a Cottage or a Mirror for Children in humble life. Kbh. 1801. P. — 2. og forb. Udg. Sst. 1804. P.
- Barbault, Anne Letitia, Læsebog for smaae Børn fra 3 til 5 Aar. Overs. fra Engelsk ved Gottfried Fibiger. Kbh. 1803.
- Selma, Den lille Blomsterhave, eller morende Fortællinger af det virkelige Liv. En nyttig Gave for gode Børn. Med 4 illum. Kobbere. Kbh. 1824.
- Edgeworth, Marie, Fortællinger for Børn. Fra det Engelske oversatte af Theodor Barfoed. Odense 1830.
- Høst, Andr. Fr., Lege og Tidsfordriv for barnligmuntre Piger i den yngre Alder. Med 12 Kobbere. Spiele u. Vergnügen etc. Jeux et Amusemens etc. Kbh. 1830. [Med dansk, tydsk og fransk Text.]

FORKLARING OVER DE VIGTIGSTE BRUGTE FORKORTELSER

Fol. = Folio.

4 = Kvart. Naar intet Format er føjet til, er Bogen i Octav- eller mindre Format.

Cph. = Copenhagen.

DA. = Academisk Disputats.

DAS. = Disputats ved Sorø Academi.

DAEH. = Disputats ved det Ridderlige Academi i Kjøbenhavn.

DAG. = Disputats ved Univers, i Göttingen.

DAK. = Disputats ved Univers, i Kiel.

DB. = Disputats for Borchs Collegium.

DE. = Disputats for Ehlers' Collegium.

DG. = Disputats ved et Gymnasium.

DGA. = Disputats ved Gymnasiet i Altona.

DGB. = Disputats ved Gymnasiet i Bremen.

DR. = Disputats for Regentsen.

DV. = Disputats for Valkendorfs Collegium.

DDJ. = Disputats for Doctorgraden i Jura.

DDM. = Disputats for Doctorgraden i Medicin.

DDPh. = Disputats for Doctorgraden i Philosophi.

DDTh. = Disputats for Doctorgraden i Theologi.

DLJ. = Disputats for Licentiatgraden i Jura.

DLM. = Disputats for Licentiatgraden i Medicin.

DLTh. = Disputats for Licentiatgraden i Theologi.

DMA. = Disputats for Magister artiums Graden.

Disp. Soc. chir. Hafn. = Disputats i d. chirurgiske Selskab i Kjøbenhavn.

Disp. Soc. disput, med. = Disputats i det medicinske Disputeer-Selskab.

Disp. Soc. exercit. med. = Disputats i det medicinske Øvelses-Selskab.

FPr. = Program til Forelæsning.

GPr. = Program fra et Gymnasium.

Kbh. Kph. = Kjøbenhavn, Kopenhagen.

(K. B.) betegner, at et Skrift findes i Karen Brahes Bibliothek.

Lgl. = Ligeledes.

O. L. = Og Lignende.

P. betegner, at Bogen er en Pjece, ɔ: ikke over 48 Sider.

Pr. = Program.

Pr. grat. = Programma gratulatorium.

Pr. synod. = Programma synodale.

S. l. & a. = Sine loco & anno, uden Trykkested og Trykkeaar.

SPr. = Skoleprogram.

Sst. = Samme Trykkested.

St. o. A. = Trykkested og Trykkeaar.

U. A. = Uden Trykkeaar.

(U. B.) betegner, at et Skrift findes i Universitetsbibliotheket.

UPr. = Universitetsprogram.

U. St. = Uden Trykkested.

U. St. o. A. = Uden Trykkested og Trykkeaar.

U. Tv. = Uden Tvivl.

[] om et Navn eller en Bemærkning betegner disse som tilføjede af Redactoren.

Ved Cursivskrift betegnes en Bog som fremmed, men som dog paa det nøjeste knyttet til danske Skrifter eller til danske Forhold.